

УДК 911.375:314:330.59 (477)

С. А. Покляцький, канд. геогр. наук, науковий співробітник,
відділ природокористування та збалансованого розвитку, І
нститут географії НАН України,
вул. Володимирська 44, Київ, 01030, Україна
Tornst@i.ua

СОЦІОКУЛЬТУРНА СКЛАДОВА УМОВ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ ВЕЛИКИХ МІСТ УКРАЇНИ

Обґрунтовується важливість вивчення «життєвих категорій». В якості предметного поля розглядаються умови життя населення, а враховуючи сьогоденну актуальність дослідження полюсів росту країни, об'єктом виступають великі міста України (понад 100 тис. жителів). В статті на основі об'єктивно-суб'єктивної оцінки проаналізовано соціокультурну складову умов життя населення.

Ключові слова: життєві категорії, умови життя, велике місто.

ВСТУП

Проблема. В науці дедалі більш інтенсивними стають дослідження категорій, що характеризують не просто розміщення, а й життя населення. Все частіше наштовхуєшся на думку, що приховане кредо людини – це шлях від «умов до якості» життя [1,2,3]. Дослідження даних «життєвих» категорій, потребує широкого обговорення і осмислення, як з позиції самого суспільства, так і з позиції науковців. А враховуючи той факт, що ми проживаємо в столітті надмірної урбанізації, то і акценти зміщуються в сторону великих міст. В рамках загального дисертаційного дослідження «Умови життя населення великих міст України», категорія умови життя нами розглядалася з 4 основних позицій – економічної, соціальної, екологічної та соціокультурної. Подібного плану статті з дослідження економічної складової вже опублікована [4], з часом будуть представлені матеріали дослідження екологічної та соціальної складової. *Метою* ж даної статті є дослідження соціокультурної складової умов життя населення великих міст України. Відповідно, *об'єктом* дослідження виступають великі міста України (понад 100 тисяч чоловік), а *предметом* соціокультурна складова умов життя населення.

Актуальність аналізу соціокультурної складової умов життя населення великих міст не викликає сумнівів, оскільки в ній формується простір для реалізації освітнього, професійного потенціалу населення, створюється інтелектуальний потенціал суспільства, а також формуються норми поведінки, протидія соціальним патологіям, виникає почуття єдності громади і приналежності кожного жителя до того чи іншого міста.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Очевидно, що найбільш прийнятний шлях оцінювання умов життя населення полягає в поєднанні об'єктивної точки зору із суб'єктивною. **Об'єктивна сторона** соціокультурної складової умов життя населення великих міст репрезентована 14 статистичними показниками, які були отримані з Державної служби статистики України, Асоціації міст України, а також головних управлінь статистики в областях. В даному дослідженні застосовано *метод стандартизації показників*, коли в якості нормованих індексів використовуються ранги (порядкові місця) 45 великих міст по кожному з показників. Внаслідок порядкового шкалювання міста послідовно впорядковуються за кожним з показників від 1 до 45 для показників-стимуляторів, і в зворотному порядку для показників-дестимуляторів. Після присвоєння рангів за окремими показниками, в кожній з груп знаходять середній ранг (місце) того чи іншого міста за всіма показниками по групі:

$$\bar{R}_i = \frac{1}{m} \sum_{j=1}^m R_{ij} \quad (1),$$

де: R_i – ранг і-того великого міста за j-тим показником;
 m – число показників.

Загальний об'єктивний індекс сприятливості соціокультурного розвитку населення великих міст розраховувався наступним чином.

$$I_{\text{культ}} = \frac{I_1 + I_2 + I_3 + I_4 + I_5 + I_6}{6} \quad (2),$$

де: I_1 – індекс «віку» міст;
 I_2 – індекс потенціалу вищої освіти;
 I_3 – індекс стану інфраструктури культури і туризму;
 I_4 – індекс криміногенного благополуччя;
 I_5 – індекс сімейного благополуччя;
 I_6 – індекс поширеності соціальних хвороб.

Суб'єктивна сторона соціокультурної складової включала розробку анкет і проведення масового *анкетування* студентів старших курсів географічних факультетів вищих навчальних закладів України (Київський національний університет ім. Т. Шевченка, Київський національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова, Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, Таврійський національний університет ім. В.І. Вернадського). Студенти оцінювали кожну зі складових умови життя у великих містах України в тому числі і соціокультурну. Згідно з даними соціологів, для даного дослідження репрезентативні результати можна отримати при вибірці у 300 осіб (нами ж було опитано 375 студентів) [5]. Для підрахунку анкетного дослідження використовується той же *метод стандартизації показників*. Формула для розрахунку відповідна:

$$\bar{R}_i = \frac{1}{m} \sum_{j=1}^m R_{ij} \quad (3),$$

де: R_{ij} – ранг і-того великого міста за даними j-тої анкети;
 m – кількість опрацьованих анкет.

Інтегральний індекс сприятливості соціокультурного розвитку населення розраховувався за допомогою середньоарифметичного поєднання об'єктивної і суб'єктивної оцінки. Кожна складова (економічна, соціальна, екологічна, соціокультурна) має різний вплив на життя, відповідно нами досліджувалася вага кожного елемента окремо. При розрахунку **суб'єктивного індексу сприятливості умов життя населення** великих міст було використано вагові коефіцієнти значимості кожної з чотирьох складових оцінки, визначених самими респондентами. На запитання «Який із факторів для Вас є визначальним при виборі міста для проживання в Україні» – 11 % голосів було віддано соціокультурному фактору. Пропорційно розподіливши відповіді респондентів (відштовхуючись від 1) ваговий коефіцієнт склав – 0,145. При розрахунку **об'єктивного індексу сприятливості умов життя населення** великих міст ми вирішили відштовхуватися від кореляції кожної з чотирьох складових з демографічною складовою міста (обчислювалася окремо), яка на пряму відображає думку населення. Вагові коефіцієнти для кожної із чотирьох складових були встановлені нами пропорційно до значень коефіцієнтів кореляції за умови, що сума їх дорівнює 1 (як і в суб'єктивній оцінці). Кореляційний аналіз засвідчив, що соціокультурна складова має високий зв'язок із індексом демографічного потенціалу великих міст – ваговий коефіцієнт склав – 0,404. Різниця у вагових коефіцієнтах пояснюється через перцепційне сприйняття образу великих міст та умов життя в них. Для більшості людей економічна складова є вирішальна, проте без нормального соціокультурного середовища не відбуватиметься розвиток соціуму, який чітко відображається крізь призму статистичних показників. Відповідно індекс обчислювався за допомогою середнього «позиційного» місця (рангу) за об'єктивно-суб'єктивною оцінкою:

$$I_{\text{культ}} = \frac{0,145 \cdot I_{\text{культ об}} + 0,404 \cdot I_{\text{культ суб}}}{2} \quad (4)$$

де: $I_{\text{культ}}$ – інтегральний індекс сприятливості соціокультурного розвитку;
 $I_{\text{культ об}}$ – об'єктивний індекс сприятливості соціокультурного розвитку;
 $I_{\text{культ суб}}$ – суб'єктивний індекс сприятливості соціокультурного розвитку

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ АНАЛІЗ

Об'єктивна оцінка. Аналізуючи стан справ за соціокультурною складовою розвитку великих міст, нами було запропоновано для синтезу декілька індексів, які прямо чи опосередковано стосуються гуманітарних і духовних аспектів їх розвитку.

Індекс віку великих міст (розраховується на основі дати утворення міста [6] свідчить про «зрілість» міста як такого і «сформованість» міського соціокультурного середовища). Найвищі рейтинги отримали найстаріші великі міста України – Євпаторія, Київ, Чернігів, Житомир та Ужгород, які утворилися до 1000 року. До числа старих міст (утворених з 1000 по 1500 рік) відносяться десять представників із Центральної та Західної України, а також один представник Південної України – місто Керч. Десять міст отримали статус міста в період з 1500 по 1750 рік – Сімферополь, Нікополь, Тернопіль, Кременчук, Харків, Слов'янськ, Суми, Івано-Франківськ, Маріуполь та Херсон. Наймолодшими великими містами, які утворилися після 1750 року є відразу дев'ятнадцять міст. Відразу 15 міст із цієї групи – це старопромислові центри Дніпропетровської, Запорізької, Луганської та Донецької областей. До цієї ж групи потрапили Севастополь, Кіровоград, Миколаїв, а також Одеса.

Індекс розвитку інфраструктури культури і туризму (розраховується на основі дефіцитних об'єктів соціокультурної сфери для інших міських поселень – кількості театрів, музеїв, готелів у розрахунку на населення). Аналізуючи розвиток великих міст, слід звернути увагу на наявність тут театрів, музеїв, тобто тих установ, які відповідають культурним запитам високого рівня. До групи із **найвищими індексами** розвитку інфраструктури культури і туризму увійшли два міста – Ужгород та Євпаторія. Високе положення першого міста зумовлено високою забезпеченістю театрами і музеями, лідерські позиції Євпаторії фіксуються по показнику забезпеченістю готелями (курортне місто). В групу з **високими індексами** розвитку потрапили Львів, Івано-Франківськ, Київ, Сімферополь, Севастополь, Чернігів, Хмельницький, Тернопіль, Павлоград, Житомир, Кіровоград. Тринадцять міст увійшли до групи з середніми показниками, п'ятнадцять міст – до групи з низькими показниками. **Найнижчі індекси** розвитку інфраструктури культури і туризму зафіксовано на сході – у містах Макіївка, Маріуполь, Мелітополь і Алчевськ.

Індекс потенціалу вищої освіти (розраховується на основі кількості установ відповідного рівня та кількості студентів характеризує «інтелектуальну» привабливість великих міст). Стан системи вищої освіти, який характеризується у даному дослідженні кількісними показниками її розвитку (кількістю ВНЗ III-IV рівня акредитації і кількістю студентів на 1000 жителів), є стратегічним чинником розвитку великих міст і України загалом. Аналіз підтверджує, що українська вища освіта сконцентрована у містах-мільйонниках, що є очікуваним, адже найбільші міста завжди пропонують максимум різноманіття освітніх послуг. Немає установ вищої освіти III-IV рівня акредитації в трьох великих містах України – Євпаторії, Лисичанську і Северодонецьку. Як бачимо з *рис. 1*, найбільша кількість вищих навчальних закладів припадає на Київ, Харків, Львів, Одесу, Дніпропетровськ, Донецьк, Сімферополь, в кожному з яких знаходиться більше десятка установ. У цих містах сконцентрована і найбільша студентська спільнота.

Водночас розрахований нами індекс забезпеченості установами вищої освіти населення формує інші групи міст. До групи міст з **найвищим індексом** освітнього потенціалу віднесено західні Тернопіль, Івано-Франківськ і Ужгород, а також столицю – місто Київ. Високий індекс освітнього потенціалу мають чотирнадцять міст: Львів, Кам’янець-Подільський, Харків, Сімферополь, Луцьк, Луганськ, Одеса, Хмельницький, Кіровоград, Херсон, Суми, Рівне, Полтава та Алчевськ. **Найменші бали** (окрім Євпаторії, Лисичанська і Северодонецька) отримали міста Горлівка, Дніпродзержинськ, Маріуполь, Нікополь, Макіївка, Керч, Кривий Ріг та Павлоград. Решта великих міст розподілилися в межах середніх і низьких індексів потенціалу вищої освіти.

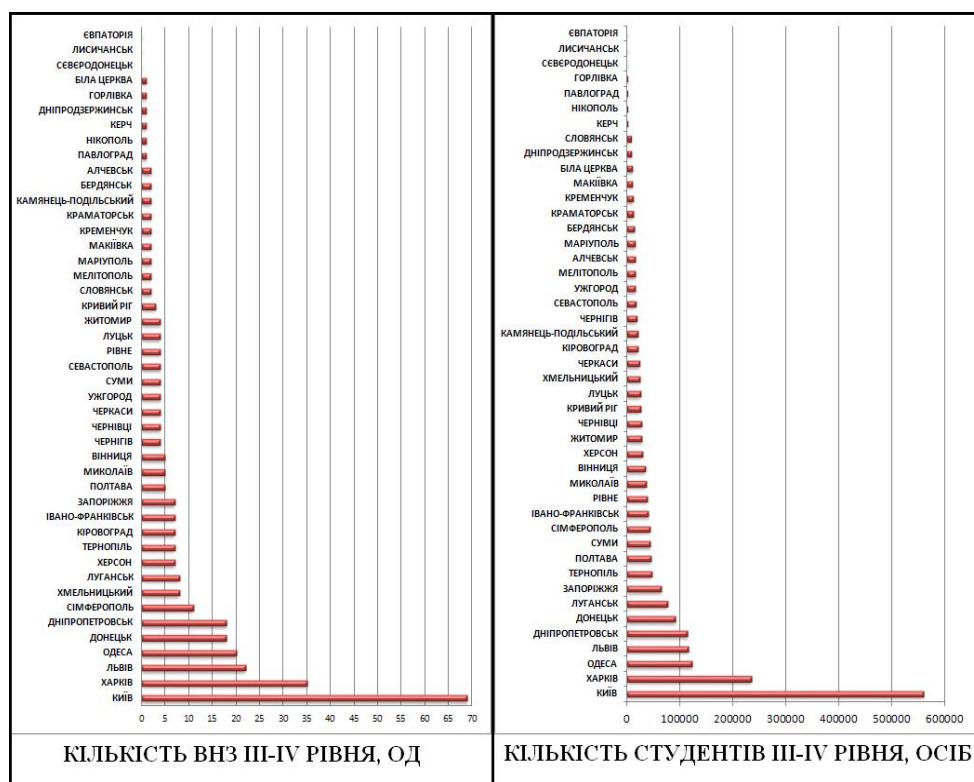

Рис. 1. Абсолютні дані по кількості ВНЗ III-IV рівня акредитації і кількості студентів у великих містах, 2009 р. (За даними Головних управлінь статистики в областях України)

Індекс сімейного благополуччя (підраховувалися показники шлюбності і розлучуваності, на основі яких формується уявлення про психологічний стан соціуму, його репродуктивні перспективи, соціокультурні настанови тощо). Аналізуючи ситуацію із реєстрацією шлюбів і розлучень у великих містах у розрахунку на 1000 населення, слід відзначити, що у зміні коефіцієнта стійкості шлюбів (кількості шлюбів, які в середньому припадають на одне розлучен-

ня) спостерігається майже чітка географічна закономірність: цей коефіцієнт зменшується із заходу на схід при максимальному значенні у Львові і мінімальному – у Краматорську (рис.2). При цьому повторюються регіональні тенденції, що означає в цілому сильнішу культурну мотивацію населення західних регіонів на сімейно-шлюбні цінності і пріоритети у порівнянні з мешканцями східних регіонів, що зумовлено релігійними, соціокультурними та іншими духовними традиціями, які високо шануються саме там.

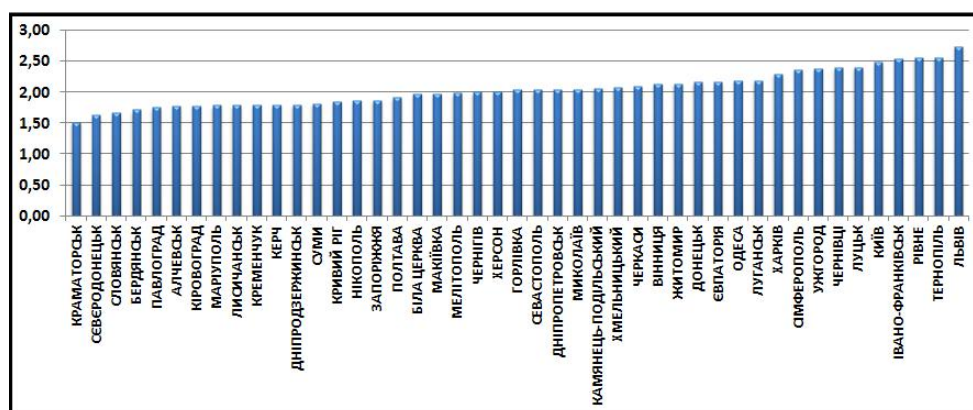

Рис. 2 Коефіцієнт стійкості шлюбів (кількість шлюбів, що припадає на 1 розлучення) у великих містах країни, 2009 р.
(За даними Головних управлінь статистики в областях України)

У середньому по великих містах України у 2009 р. на 1 розлучення припадає 2,05 шлюби. При цьому п'ятірка найкращих західних міст «розбавляє» лише Київ, а п'ятірка східних формується окрім Краматорська містами Северодонецьк, Слов'янськ, Бердянськ і Павлоград.

Індекс криміногенного благополуччя (побудованого на основі показника злочинності в якості результатів прояву девіантної поведінки). Поширення злочинності завжди вважалося одним з головних чинників, що загрожують безпеці соціуму. Загалом рівень злочинності у великих містах у 2009 р. склав приблизно 113 злочинів при середньому для України рівня 95 злочинів на 10 тис. населення, тобто був значно вищим, що зумовлюється значною концентрацією населення різних майнових і статусних груп на невеликій площі, інтенсивним проявом девіантної поведінки, вищим ступенем агресивності суспільства у великих містах тощо. Групу регіонів з **найвищими індексами** криміногенного благополуччя у 2009 р. склали міста Полтава, Івано-Франківськ, Львів, Біла Церква, Житомир і Краматорськ, який руйнує стереотипи. **Високими індексами** характеризуються ще дев'ять міст: Кам'янець-Подільський, Вінниця, Ужгород, Хмельницький, Черкаси, Рівне, Алчевськ, Сімферополь, Херсон. Найгірша ситуація (**найнижчі індекси** криміногенного благополуччя) у міс-

тах Нікополь, Павлоград, Лисичанськ, Макіївка, Луганськ, Запоріжжя і Луцьк, який в даному випадку є «вкрапленням» до переліку східних міст.

Індекс соціальної небезпеки (сформований на основі соціально небезпечних хвороб – ВІЛ/СНІД (рис. 3), туберкульоз, сифіліс і гонорею).

До групи міст з **високими індексами** безпеки в плані розповсюдження соціальних хвороб (групи з найкращою ситуацією) потрапили вісім великих міст: Ужгород, Вінниця, Запоріжжя, Харків, Кременчук, Київ, Тернопіль, Кіровоград. Найнебезпечнішими великими містами (**найнижчі індекси**) щодо розповсюдження соціальних хвороб у 2009 р. стали Кривий Ріг і Дніпропетровськ. Доволі високий рівень соціальної небезпеки констатується у Нікополі, Павлограді, Сімферополі та деяких інших містах.

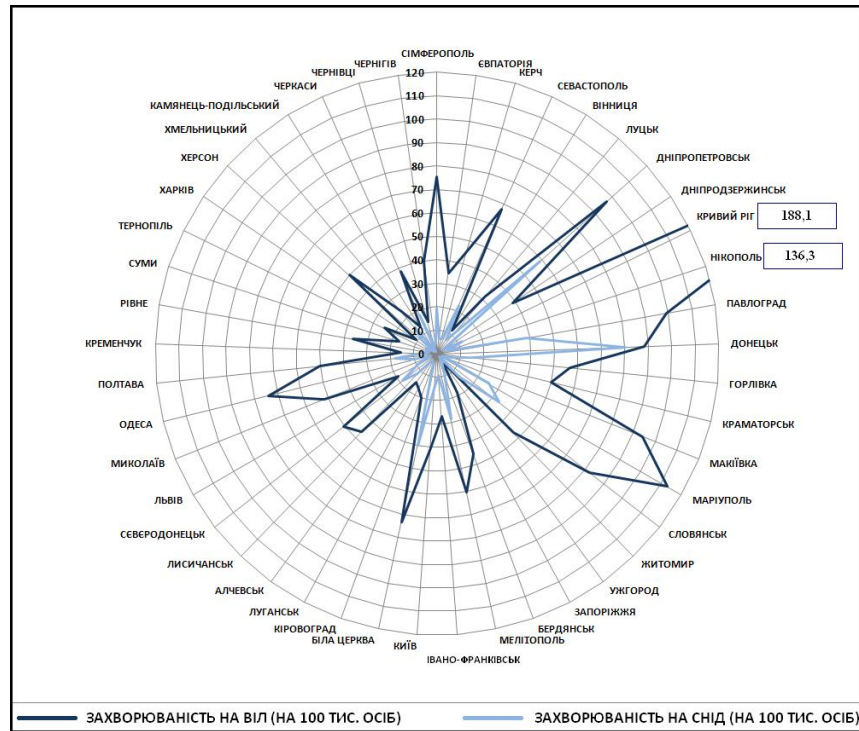

Рис. 3. Захворюваність на ВІЛ/СНІД у великих містах України, 2009 р.
[За даними обласних центрів медичної статистики МОЗ України]

Загальний об'єктивний індекс соціокультурної складової умов життя. Згідно з розрахунками, великі міста України розподілилися по чотирьох групах. До групи з **високими індексами** стану соціокультурної складової великих міст потрапило одинадцять міст: Ужгород, Львів, Тернопіль, Івано-Франківськ, Київ, Сімферополь, Житомир, Кам'янець-Подільський, Чернівці, Полтава, Хмельницький. **Низькі індекси** характерні для більшості східних і деяких пів-

денних (Керч, Севастополь) міст. Є і один єдиний аутсайдер, стан справ в якому в соціокультурній сфері характеризується особливо катастрофічно – це Северодонецьк, низьке положення якого зумовлено негативною шлюбно-сімейною ситуацією, криміногенною несприятливістю і, власне, молодістю самого міста, тобто несформованістю міського середовища і міської (а не промислової) культури. Залежності у пропорційній зміні загального індексу стану соціокультурної сфери відповідно до величини міст встановити не вдалось. Однак є ситуація однозначної сприятливості розвитку соціально-культурної сфери у містах, що мають понад 1 млн. жителів.

Суб'єктивна оцінка. Оцінюючи соціокультурну складову формування умов життя населення у великих містах, до групи із **дуже високими** позиціями по культурно-духовній складовій студентами не було віднесено жодного міста. Доволі **високо** студенти оцінили чотири міста: Львів, Київ, Івано-Франківськ та Одесу. Дана колонка, не дивлячись на просте завдання оцінки, що супроводжувалося поясненнями при розповсюдженні анкет, викликала очевидно найбільше питань, оскільки відразу двадцять п'ять міст (більше половини) було зараховано студентами до **середньої** групи (серед яких Євпаторія, Керч, Біла Церква та Кам'янець-Подільський). **Низькими** місцями студенти відзначили, насамперед, міста східних регіонів. Аутсайдерами за культурно-духовною складовою розвитку міст, на думку студентів, є Северодонецьк, Макіївка та Горлівка. В оцінці даної сфери розвитку лише чотири представники (Київ, Львів, Одеса та Ужгород) об'єднали думки **респондентів всіх п'яти вузів** з приводу визначення десятки міст, що володіють найпотужнішим потенціалом культурно-духовної сфери. У визначенні аутсайдерів було більше збігів у рангах. А ось середина таблиці показує, що місця у рейтингу окремих міст в оцінках респондентів коливаються в широкому діапазоні: прикладами можуть слугувати Донецьк, Тернопіль, Хмельницький, Черкаси та Кам'янець-Подільський. Такі результати наводять на думку, що оцінка духовно-культурного потенціалу виявилася неоднозначною, і наведені тут результати не припускають простих тлумачень, а вимагають подальших досліджень. Хоча вони вже зараз виступають доказом певних стереотипів, які мають місце щодо умов життя у великих містах України.

Гендерний розріз оцінок свідчить про їх подібність на найнижчих позиціях (великі міста Сходу України зайняли всі десять останніх місць у представників обох статей). Цікаво, що лише сім міст об'єднали думку чоловіків і жінок в оцінці лідируючих позицій. Львів і Київ, як перші два лідери при оцінці культурного потенціалу, не викликають сумнівів ні у студентів, ні у студенток. В цілому, гендерні розбіжності в позиціюванні тих чи інших міст не є значимими. Максимальні вони є по м. Миколаїв, яке студентки поставили на 7 позицій вище у порівнянні зі студентами.

Представники великих міст і решти поселень віддали свої голоси одноставно лідеру – Львову, і злагоджено – решті міст з мінімум протиріч.

В цілому можна констатувати той факт, що культурно-духовна складова умов життя є досить цікавим показником для більш детального опрацювання і розкриття змісту самої категорії. Адже вона не оцінюється напряму, як економічний потенціал міста, а виражається через велику кількість факторів, що не піддаються безпосередній чи «кількісній» оцінці. Дуже велику роль тут відіграють «іміджеві» характеристики міст.

ВИСНОВКИ

Інтегральна оцінка. Виходячи з того, які статистичні дані ми дістали (статистика в розрізі великих міст дістається по крупницях і за гроші), а також анкетне опитування (проведення якого кропітка справа) ми можемо зробити наступні основні висновки (рис. 4).

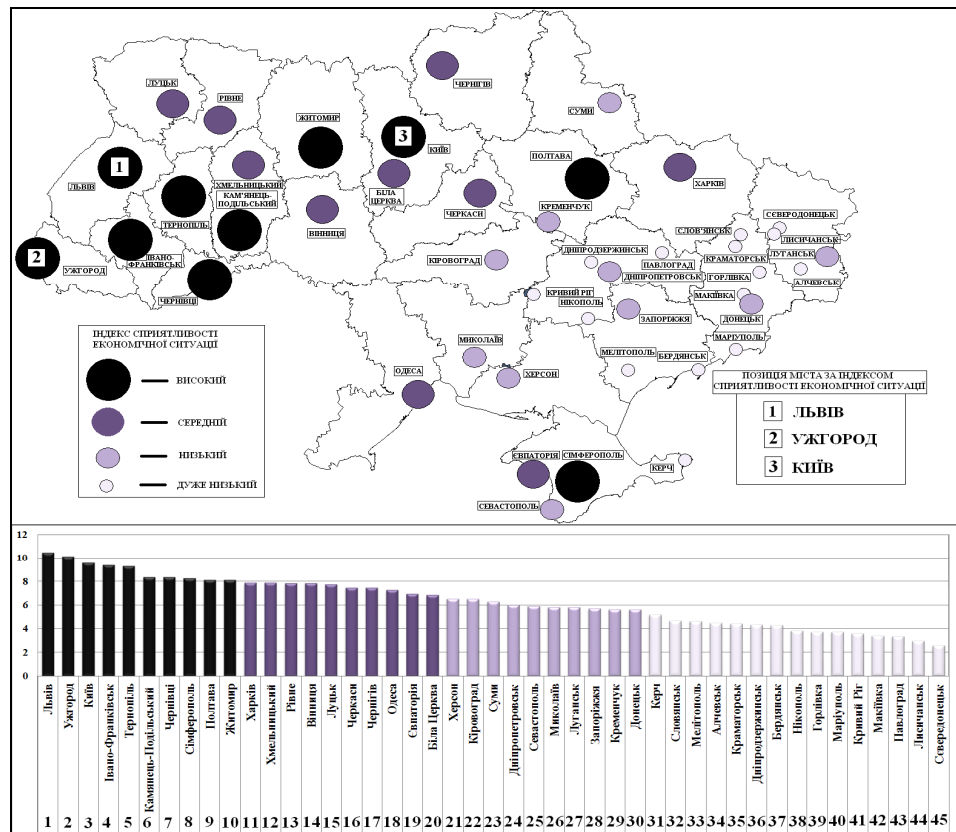

Рис. 4. Індекс сприятливості соціокультурного розвитку умов життя великих міст України, 2009 р.

По-перше, проведено ранжування великих міст України за соціокультурною складовою умов життя населення великих міст України. Географічно цей

індекс зростає зі Сходу до Центру, а з Центру на Захід. Фактично перша десятка міст знаходиться в Західному регіоні, а останні п'ятнадцять міст з кінця (за виключенням Керчі) це представники старопромислових регіонів Донецької, Луганської, Дніпропетровської та Запорізької областей.

По-друге, встановлено, що розміри міста і його людність не є визначальними для соціокультурної складової. Яскравим прикладом в цьому сенсі є такі міста як Дніпропетровськ, Запоріжжя, Донецьк, Луганськ та Севастополь. Велика територія та кількість людей потребують до себе вдвічі, а то і в тричі більше уваги. Якщо інвестиції можуть прийти в місто самі по собі, а житлово-комунальну систему з «горем навпіл» побудує держава, то соціокультурна складова залежить виключно від її мешканців, від сформованості міського середовища, від історії, «душі» і «серця» міста.

По-третє, в ході дослідження виявлено деякі стереотипи. Наприклад, всі розуміють, що таке місто як Одеса є унікальним для нашої країни з позиції соціо-культурної складової, що власне і підтвердило опитування. Проте, за статистичними даними місто лише в другому десятку за кількістю готелів, а за індексом соціальної небезпеки взагалі одинадцяте з кінця. Водночас, за статистичними даними місто Краматорськ Донецької області увійшло до трійки міст з найнижчими показниками злочинності, тоді як місто Луцьк в шістку міст з найгіршими показниками.

По-четверте, присвоєння різних вагових коефіцієнтів в об'єктивно-суб'єктивній оцінці дає філософсько-психологічний поштовх для роздумів. Суб'єктивні думки людей підносять на п'єдестал економічну складову міста. А об'єктивні цифри вказують на те, що демографічний потенціал більший у тих містах, які мають вищі індекси соціокультурної складової. І швидше всього об'єктивна сторона медалі ближча до правди, оскільки людське бажання мати економічні вигоди не завжди підкріплюються її діями. Яскравим підтвердженням тому може слугувати відомий вираз, який є часто вживаним у жіночій половині людства – «В цьому місті, я хотіла б народжувати і вирощувати дітей». Саме ці слова, є підтвердженням того, що міське середовище насамперед сформоване з позиції соціокультурного розвитку, а не економічного чи соціального.

По-п'яте, ті події, які відбуваються в Україні зараз, є яскравим відображенням не просто економічної, соціальної, чи екологічної складових, а насамперед соціокультурної різниці регіонів. І мова йде про значно більший набір статистичних показників (релігійну складову, показники алкоголізму, наркоманії та інше), які нам об'єктивно не вдалося зібрати. Слід розуміти, що старі міста Західної України створювалися за для основної функції міста – життя. Основною ж функцією нових промислових Східних міст України було і нажаль є збагачення чийось інтересів. Виходячи з цього, та різниця, яка нами виявлена і те, що нами не враховано, швидше всього перетвориться в соціокультурну регіональну прірву. Подолання цієї прірви є одним із головних пріоритетів нашої держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Покляцький С. А.* У пошуках «урбаністичного Граалю» – ідеального міста / С. А. Покляцький // Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія «Географія». – 2011. - Том 24 (63). - № 2, частина 1. - С. 159 – 165.
2. *Покляцький С. А.* Прихований пошук сенсу життя – від умов до якості / С. А. Покляцький // Україна: географія цілей та можливостей. зб. наук. праць. – Н.: ФОП «Лисенко М. М.», 2012. – Т.П. – С. 214 – 218.
3. *Покляцький С. А.* «Людське око» як модель наукової візуалізації дослідження життєвих категорій / С. А. Покляцький // Географічна наука і практика: виклики епохи: Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 130-річчю географії у Львівському університеті (м. Львів, 16-18 травня 2013 р.) / [Відповід. редактори: доц. В. І. Біланюк, доц. Є. А. Іванов]. У 3-ох томах. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – Том 1. – С. 154 – 158.
4. *Покляцький С. А.* Економічна складова умов життя населення великих міст України / С. А. Покляцький // «Геополітика і екогеодинаміка регіонів» Науковий журнал. Сімферополь, Том 1. – С. 154 – 158.
5. *Сусуколов А. А.* Технология социологического исследования : Учеб. пособ. По курсу «Практикум по экономической социологии» / А. А. Сусуколов – М., 2007. – 317 с.
6. *Івченко Міста України / А. Івченко // Київ: Картографія, 1999. – 136 с.*

REFERENCES

1. *Pocliatskyi, S.A.* (2011), «In search of «urban Grail» – ideal city» [U poshukakh «urbanistychnoho Hraalyu» – idealnoho mista. Vcheni zapysky Tavrijskoho nacionalnoho universytetu im. V. I. Vernadskoho. Seriya «Geografiya». – Tom 24 (63). – 2011 r. – № 2. – Ch. 1.] Simferopol, pp. 159 – 165.
2. *Pocliatskyi, S.A.* (2012), «Hidden searching for meaning in life – from conditions to quality» [Prykhovanyi poshuk sensu zhuttya – vid umov do yakosti. Ukrayina : geografiya ciley ta mozhlyvostey. zb. nauk. prats. – N. : FOP «Lysenko M. M.»] – Kyiv, pp. 214 – 218.
3. *Pocliatskyi, S.A.* (2013), ««The human eye» as a model of scientific visualization research life categories» [«Lyudske oko» yak model naukovoyi vizualizaciyi doslidzhennya zhytvykh kategoriy. Geografichna nauka i praktyka: vyklyk epokhy : Materialy mizhnarodnoyi naukovoyi konferenciyi, prysvyachenoyi 130-richyu u Lvivskomu universiteti (m. Lviv, 16 – 18 travnya 2013 r.) / [Vidpovid. redaktory: dots. V. I. Bilanyuk, dots. Ye. A. Inavov]. U 3-okh tomakh. – Lviv: Vydavnychiy centr LNU imeni Ivana Franka], Lviv, pp. 154 – 158.
4. *Pocliatskyi, S.A.* (2014), «The economic component of the living conditions of the population of big cities in Ukraine» [Ekonomiczna skladova umov zhuttya naselenya velukych mist Ukrainu. «Geopolityka i ekoгеодunamika regioniv» Naukovyi zhurnal. Simferopol, Tom 10. Vup. 2.], Simferopol, pp. 154 – 158.
5. *Susukolov, A.A.* (2007), «Technology sociological research: Studies. allowance. Exchange «Workshop on Economic Sociology»» [Tekhnologiya sociolohicheskoho isledovania : Ucheb. posob. Po kursu «Praktikum po ekonomicheskoi sociologii», Moscow, 317 p.
6. *Ivtchenko, A.* (1999), «Cities of Ukraine» [Mista Ukrainu], Kyiv: Cartography, – 136 p.

Надійшла 30.06.2014

С. А. Покляцький, канд. геогр. наук, научный сотрудник,
отдел природопользования и сбалансированного развития,
Институт географии НАН Украины,
ул. Владимирская 44, Киев, 01030, Украина
Tornst@i.ua

СОЦИОКУЛЬТУРНАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ УСЛОВИЙ ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ БОЛЬШИХ ГОРОДОВ УКРАИНЫ

Резюме

Обосновывается важность изучения «жизненных категорий». В качестве предметного поля рассматриваются условия жизни населения, а учитывая сегодняшнюю актуальность исследования полюсов роста страны, объектом выступают крупные города

Украины (более 100 тыс. жителей). В статье на основе объективно-субъективной оценки проанализировано социокультурную составляющую условий жизни населения.

Ключевые слова: жизненные категории, условия жизни, большой город.

S. A. Pocliatskiy, PhD. Geography. Research Scientist,
Department of Natural Resources and sustainable development,
Institute of Geography of NAS of Ukraine,
Str. Volodumurska 44, Kyiv, 01030, Ukraine
Tornst@i.ua

SOCIOCULTURAL COMPONENT OF LIVING CONDITION OF THE POPULATION IN BIG CITIES OF UKRAINE

Abstract

This article tells about one of the new areas of social geography, namely the study of «life categories». **As the subject field are considered living conditions, and given the current relevance of the study of growth poles of the country, are the subject of the big cities of Ukraine (over 100 thousand inhabitants).** The paper analyzes the sociocultural component, as one of the key components of the living conditions of the population. Research based on the *integral evaluation (objectively-subjective research)* to calculate an index of favorable sociocultural development. The *objective* side of sociocultural component represented by 14 statistical indicators. The *subjective* aspect of socio-cultural component includes the development of questionnaire and the mass survey of senior students (375 questionnaire) of geography faculties of higher educational institutions of Ukraine. It was established that the level of socio-cultural development of favorable conditions of big cities grows from the East to the Centre and from the Center to the West Ukraine. Found that the size of the city and its population size is not crucial for the socio-cultural component.

Keywords: life category, the conditions of life, the big city, the sociocultural component